

Trénujeme pružnosť myslenia

Ing. ŠTEFAN HOLAKOVSKÝ, Dr. Ing. JIŘÍ BENEŠ

Nie je ľahké odhadnúť podľa vonkajšieho vzhľadu fyzickú zdatnosť ľudí. Bez väčších ťažkostí síce rozoznáme viditeľné odchýlky od priemeru, ale to zďaleka nestačí. Bolo by to však lepšie, keby sme ich mohli hodnotiť pomocou nejakých pohybových testov. Tu by sa ukázali rozdiely medzi trénovanými a netrénovanými osobami.

Ak by sme chceli podľa vonkajšieho vzhľadu hodnotiť schopnosti ľudí tvorivo myslieť, zistili by sme, že je to ešte ťažšie. No aj tak je zrejmé, že tak, ako telo potrebuje pohyb, mozog potrebuje myslieť. Na bežné prežitie človeka stačí vykonávať jednoduché pohyby, ktoré si nevyžadujú špeciálny tréning. Technika nám dokonca pomáha k tomu, aby sme spohodneli a stačilo nám čoraz menej pohybu.

Ako je to však s našim mozgom a myslením? I keď sa naše myslenie nezastaví ani na okamih, nemôžeme sa bez vedomého úsilia vyvarovať toho, aby náš mozog spohodnel a aby sa naše myslenie postupne dostávalo do zabehaných kolají. Stretávame sa s ľuďmi, ktorých myslenie je pre návyky aj pohodlnosť celkom ustrnuté (hovoríme o ľuďoch rigidných); týmito ľuďom vyhovujú zabehané kolaje, obávajú sa akýchkoľvek zmien a nemajú radi nič nové. Nie sú schopní (ani ochotní) nič nové vymýšľať. Práve tak ako zanedbávané telo nie je schopné dosiahnuť veľké telesné výkony, ani zanedbaný mozog nie je schopný významnejších myšlienkových procesov.

V súčasnosti sa rutinizované a stereotypné práce čoraz častejšie prenechávajú strojom a automatom; tie sú totiž schopné robiť ich lepšie a spoľahlivejšie ako človek. Od človeka sa požadujú práce, pri ktorých treba rozmyšľať a vymýšľať. Preto treba proti zanedbanosti mozgov bojovať práve tak ako proti zanedbanosti tela. Azda sa väčšmi vžíjaj aj pojem duševná gymnastika, ktorej úlohou je stále prebúdzajú mozog z pohodlnosti a podnecovať myslenie na pružné myšlienkové procesy a utvárať dobrú duševnú kondíciu.

Skúsme pomocou príkladu prekonať

noduchších úlohách, svedčí hoci nasledujúci príbeh.

V triede potreboval učiteľ zamestnať na štvrtú hodinu žiakov, aby si mohol pokojne urobiť inú prácu. Dal im jednoduchú úlohu, spočítať čísla od jednej do sto. Za necelú minútu bol jeden žiak s úlohou hotový. Učiteľ sa začudoval. Zistil však, že žiak nepočítal tak, ako ho to v škole naučili: $1 + 2 + 3 \dots + 100$, ale že úlohu začal počítat $(1 + 100) + (2 + 99) + (3 + 98)$ a ďalej už nespočítaval, lebo súčty v zátvorkách boli stále rovnaké (101). Preto vynásobil 101×50 a výsledok 5050 bol výsledkom úlohy. Žiakom bol mladý Gauss, z ktorého sa neskôr stal jeden z najslávnejších matematikov. Postup riešenia úlohy je názorným príkladom toho, že aj k úplne všedným a primitívnym úlohám, ako bolo v tejto úlohe spočítanie, možno pristupovať nešedne, tvorivo.

Skúste napríklad netradične riešiť tento príklad: Zorganizujte tenisový turnaj. Zistíte, koľko treba odohrať zápasov, aby bol známy víťaz turnaja. Na turnaj sa prihlásilo 111 hráčov, hrá sa s vylučovacím spôsobom.

NA ČO VŠETKO BY BOLA DOBRÁ TEHLA?

Predstavte si, že ste obchodný námestník riaditeľa tehelne a máte navrhnuť spôsob, ako zväčšiť odbyt obyčajných tehál. Tri až štyri minúty rozmyšľajte o probléme a potom si nové použitia tehál poznačte na papier.

Uvedomovali ste si, čo pritom prebiehalo vo vašej myslí? Azda ste zapisovali to, čo vám práve prišlo na um. Možno že ste sa "brzdili" v tvorbe nápadov. Alebo ste v úvahách zostali len v stavebníctve...

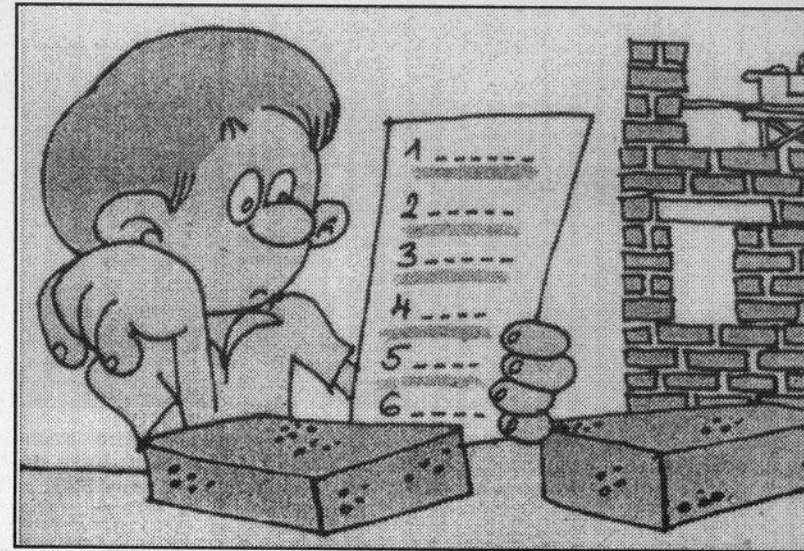
Vezmite si teraz kúsok čistého papiera a venujte štyri minúty súpisu všetkých možností použitia tehál, ktoré si môžete vymyslieť. Pamätajte pritom, že cieľom je dosiahnuť plynulosť a pružnosť v myslení, a nie uviaznuť v predčasnom hodnotení.

Metóda vypracovania súpisu zameriava sústredenú a energiu na tvorbu ná-

štední v zahraničí nachádzajú 10 až 20 nápadov na iné ako tradičné využitie tehál. Len málo študentov vymyslí menej ako 5 a viac ako 20 nápadov, ak pracujú na tejto úlohe prvýkrát.

Ak boli vo vašom súpise nápady ako napríklad "vystavať múr, postaviť garáž, chatu alebo samoobsluhu a pod.", boli ste síce myšlienkovito plynulý, no na malý úžitok vedenia tehelne, ktorá tieto použitia pozná. Ak ste rozmyšľali pružne, potom obsahoval váš súpis aj také použitia, ako je stavebnica pre detské ihrisko, zavedenie športovej disciplíny vrh tehloú, vyhrievanie stanov teplými tehliami a pod. Tieto nápady dokazujú, že ich autor je vo svojom myslení schopný presiahnuť rámec tradičného konvenčného myslenia. Ak je táto pružnosť na dobrej úrovni, potom sa vám (ale najmä ostatným) budú niektoré nápady zdať neskutočné, smiešne a možno aj bláznivé. Koľko veľkých vynálezov však v minulosti (a nielen vtedy) označovali za bláznivé!

Vhodnou pomôckou na prekonanie bariéry stereotypnosti je urobiť si súpis vlastností, pomocou ktorého získame lepší pohľad na možnú úžitkovosť predmetu. Napríklad pri tehle bude účelné sa

zaoberať týmito vlastnosťami: hmotnosť, pravouhlость, pórovitosť, drsnosť, elektrická nevodivosť, farba, hranatosť, pevnosť, schopnosť akumulovať teplo, trvdosť atď.

Vymyslíte nejaké ďalšie vlastnosti a pripojte ich k tomuto súpisu (ako napríklad ekonomická stránka, dostupnosť, ďalšie fyzikálne vlastnosti). Aj jedna vlastnosť (napríklad hmotnosť) stačí, aby sme ľahko vypísali súpis nekonvenčných použití pre tehlu (napríklad kotva, protizávažie, ťažidlo atď.).

Ďalšou pomôckou na vymýšľanie netradičného použitia tehly (a nielen tehly)

môže byť zoznam slovíec. Po vypísaní tohto zoznamu začnite skúmať, či činnosti obsiahnuté v jednotlivých slovesách môže vykonávať tehla. Napríklad písať, maľovať, vrhať, biť, ukladať, škrabať, roztlkať, hrabať atď.

V našom myšlienkovom rozjímaní bola tehla použitá len ako jeden z mnohých príkladov. V skutočnosti nešlo o tehlu, ale o oveľa viac — o uvedenie si, akým úžasným nástrojom je mozog a ako široko a bohato ho môžeme rozohrať, keď chceme a vieme!